

מדינת ישראל
משרד החינוך המנהל הפדגוגי
אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון
המחלקה לכיתות ותכניות שח"ר

חושבים קדימה שואפים גבוה

כיתת מב"ר תשפ"ב
מסלול בגרותי רגיל
כיתות לקידום תלמידים לבגרות מלאה

חוברת נהלים והיערכות לפתיחת כיתות מב"ר לשנת תשפ"ב

כתובת אתר המחלקה לכיתות ותכניות שח"ר:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/YeledNoarBesikun/machlakot/shachar/mabar.htm>

תוכן עניינים

3	דבר מנהל אגף א' - חינוך ילדים ונוער בסיכון.....
5	דבר מנהלת המחלקה.....
7	פתח דבר
8	היערכות לפתיחת כיתות מב"ר
8	א. תנאי סף לקבלת כיתת מב"ר.....
9	ב. תבחינים לאיתור תלמידים לכיתת מב"ר.....
10	ג. בניית הכיתות בבית הספר בשילוב קב"ס ומנחה שח"ר
11	ד. המלצת המחוז.....
11	הרכב הכיתה וגודלה.....
12	סגל ההוראה
13	פיתוח מקצועי והדרכה.....
13	תכנית היבחנות תלת שנתית.....
13	תכנית לניצול שעות.....
14	מערכת שעות להצלחה בכיתות מב"ר.....
15	שילוב התלמיד בקהילה
15	משוב, הערכה ובקרה.....
15	מעורבות הורים
15	אי-עמידה בנהלי כיתות מב"ר
16	הנחיות להגשת הבקשה

דבר מנהל אגף א' - חינוך ילדים ונוער בסיכון

אנשי חינוך יקרים,

שנת הלימודים תשפ"א הייתה שנה מאתגרת עבור רובנו. השפעת התפשטות נגיף הקורונה ניכרה בכל מחוזות חיינו. אני עוקב מקרוב אחר פעולותיכם, וגאה על עשייתכם יוצאת הדופן, שבה ניכרת תושייה ויצירתיות בדאגה לתלמידים בקשת רחבה של תחומים מגוונים.

למרות המרחק הפיסי בסגר הראשון, והבידודים השונים, הצלחתם גם בעת הזאת לגעת בלבבות ובראשים. על זאת ועל עוד, ברצוני להודות לכל אחד ואחת מכם באופן אישי.

תודה!

במהלך תקופה זו הוחרגה אוכלוסיית האגף, ובתוכה גם תלמידי מב"ר ואתגר/אמ"ץ. אתם אוכלוסיית המורים עמדתם בחוד החנית, אפשרתם המשך קשר אישי, למידה סדירה ואי של שפיות בתוך תקופה חסרת וודאות שנקלענו אליה. ושוב תודה על עשייה גדולה וללא פשרות בימים אלו.

כיתות מב"ר – ל"ב עיוני ואתגר- ל"ב טכנולוגי מושתתות על תפיסת עולם של צוותי החינוך: הכוללים מנהלים, מורים וצוות חינוכי, המבוססים על שליחות אישית וחברתית, אשר עושים לילות כימים בעבודה עם אוכלוסיית התלמידות והתלמידים, הנמצאים בסכנת נשירה ובנשירה סמויה, ולהביא אותם להישגים ראויים ושיהיו אזרחים נאמנים מועילים ותורמים לחברת מופת.

אוכלוסיית התלמידות והתלמידים שאותרו כמתאימים לכיתות אלו, נמצאים על רצף הסיכון, בשל שנים רבות של אכזבות, הישגים נמוכים, פיתוח תחושת חוסר מסוגלות ובעיקר חוסר אמונה ביכולתם והם, נדרשים למאמץ גדול על-מנת לעמוד באתגרים הצפויים להם.

ייחודן של כיתות מב"ר ואתגר- בכך שהן כיתות קטנות, בעלות מבנה למידה ייחודי ושעות תגבור רבות, דבר המאפשר "לגעת בראשים" של כל תלמיד ותלמידה, להעניק להם יחס אישי ולעורר בתוכם את יכולת הלמידה הבסיסית הנמצאת ופועמת בכל אדם ואדם.

התלמידות והתלמידים אט אט מתחילים תהליך שבו הם מבינים כי: **יכולת הלמידה** נשתמרה בהם, **הרצון להצלחה** לימודית פועם בהם והם חוברים אל **צוות מורים משובח** ויוצרים יחד חוזה עבודה. חוזה עבודה הדדי המושתת על עקרונות **הפדגוגיה הטיפולית**, עם מטרות ויעדים ברורים, שאליהם יש להגיע בתום שלוש שנים של חוויות למידה אינטנסיביות.

המאה ה- 21 ובמיוחד תקופת הקורונה מציבים בפנינו אתגרים חשובים המחייבים שינוי עמוק במבנה, בצורה ובמטרות ההוראה והלמידה. ההבנה כי החינוך והלמידה הם הכלים המביאים לשינוי המאפשר לאותם נערים ונערות בסיכון מוביליות חברתית, מחייבת את כולנו להמשיך ולעשות הכול על מנת לאפשר מקום לביטוי המאוויים והחלומות של תלמידינו ולהובילם לתעודה משמעותית. כחלק מהבנה זו, ומהתבוננות בנתוני המאקרו בחברה הערבית- בדואית, כיתות מב"ר ואתגר, משמשות ציר מרכזי **לתקצוב דיפרנציאלי** בחברה הערבית-בדואית. אני מאמין, כי הכיתות הללו יביאו לשוויון הזדמנויות ולצמצום פערים בין המגזר היהודי לערבי.

אנו, במטה, עושים את המיטב והמירב, על מנת לאפשר לכם, השותפים לעשייה בשטח, לעשות את עבודתכם נאמנה. בשנת תשפ"א נפתחו הכשרות ארציות של תפיסת העבודה האגפית- פדגוגיה טיפולית. הכשרה שתאפשר למורים ולמורות להשתמש בצורה מושכלת בכלים ובמיומנויות להתמודדות מיטבית עם אוכלוסיית התלמידים. אנו מרחיבים את מעגל המשתלמים בפדגוגיה טיפולית מתוך כוונה להיטיב עם אוכלוסיית התלמידים.

מכאן, אני מבקש להודות לגברת ליאת צוריה קליין ולצוות המחלקה לכיתות ותוכניות שח"ר באגף, במטה ובמחוזות על העשייה המשמעותית והמקצועית בהובלת המערכת כולה אל ההצלחה.

אני מאמין בכם ומודה לכם על עבודתכם החשובה.

בברכה,

חיים מויאל

מנהל אגף אי חינוך ילדים ונוער בסיכון

מנהלים יקרים,

לפניכם חוברת הנהלים המעודכנת של תכנית מב"ר ובה פרוט והנחיות לפתיחת כיתת מב"ר, ניהולה וארגונה. התכנית נועדה בעיקרה לחזק את התלמידים ברמה הרגשית, הערכית והקוגניטיבית, כך שיוכלו להשיג זכאות לתעודת בגרות משמעותית שתאפשר להם להתקבל למוסדות להשכלה גבוהה. אנו רואים את הכיתות כמרחב לקידום מוביליות חברתית ושוויון הזדמנויות לבוגריו. בשנת הלימודים הבאה נמשיך לשים דגש על דרכי למידה מגוונות ועל דרכי הערכה מותאמות לתלמידי שח"ר ונמשיך לפעול ליצירת כלים לקידום המוביליות החברתית של תלמידינו. כידוע, אחד היעדים המרכזיים בהם התמקדנו בהפעלת התוכנית הוא עלייה באחוז ההתמדה וצמצום אחוז הנשירה. העבודה המאומצת והממוקדת לאורך השנים אכן הורידה את אחוז הנשירה, וכך להיום אחוז הנשירה עומד על 0.63% (תשע"ט) ומשקפת את היותה של תכנית מב"ר כלי המספק מסגרת חינוכית יציבה ומענה מותאם לתלמידי התוכנית. אחוז הנשירה ההולך ופוחת משקף את העובדה כי כיתת מב"ר מקדמת את מטרותיהם הלימודיות והרגשיות של הלומדים בה. היעד הנוסף שהוא בליבה של תכנית מב"ר הוא קידום ההישגים הלימודיים של תלמידי התוכנית, יעד שבא לידי ביטוי בעלייה העקבית באחוזי הזכאות לבגרות מלאה של תלמידי מב"ר, וכיום אחוז הזכאות עומד על 76.48% (תשע"ט). אחוז זה משקף כי התפיסה הפדגוגית והכלים הפדגוגיים שפותחו במסגרת תכנית מב"ר מוכיחים את עצמם במבחן התוצאה ועומדים בסטנדרטים גבוהים ביותר.

במערכות החינוך הטובות בעולם מבינים שהדרך היחידה לשפר תוצאות היא לשפר את ההוראה: **למידה מתרחשת בחיבור בין תלמידים למורים**, ועל כן שיפור הלמידה פירושו שיפור איכותו של החיבור הזה

*מתוך דוח מקינזי, 2008

שיפור איכות תעודת הבגרות הוא חלק נוסף מן היעד של קידום ההישגים הלימודיים. אנו שואפים לאפשר לימודים ברמה של 4-5 יח"ל באנגלית ובמתמטיקה לתלמידים המעוניינים בכך, ולכן יצרנו מגוון תוכניות תוספתיות שמטרתן להעלות את מספר תלמידי מב"ר הלומדים ברמה של 4-5 יח"ל במתמטיקה. שיפור איכות תעודת הבגרות הוא חלק מהיעד של מוביליות חברתית העומד במוקד העשייה הפדגוגית בתוכנית מב"ר בשנים הקרובות.

"אין זה משנה באיזה מעמד אדם נולד אלא מה קורה איתו כשהוא גדל"

ג'יי. קיי. רולינג

מוביליות חברתית - תכנית מב"ר מסתכלת קדימה!

היעד של מוביליות חברתית משקף את השאיפה להוביל לשינוי משמעותי בחייהם של התלמידים לא רק בשנות התיכון אלא גם לאחר סיום 12 שנות לימוד. ההבנה כי שנות התיכון הן שנים קריטיות לגיבוש הזהות העצמית של התלמיד, לבניית תפיסת העתיד שלו בעיני עצמו ובעיני הסביבה ולבניית היסודות של שלב הבגרות בחייו קוראת לנו לפתח שיח המקדם סוגיות אלה בקרב הצוות המקצועי ובקרב התלמידים.

*מתוך דוח מקינזי, 2008

קידום תלמידי המב"ר במעלה הסולם חברתי של החברה בישראל הוא צו השעה, ולנו יש תפקיד מפתח בהשגת היעד. כל ילד שמצליח להשתלב בחברה הישראלית באופן מוצלח הוא הצלחה של כלל החברה ומהווה צעד חשוב בצמצום הפערים ההולכים ונפערים משנה לשנה.

עלינו החובה לאפשר לתלמידים ללא קשר למצבם הכלכלי, המשפחתי והלימודי להגיע להישגים משמעותיים בשנות התיכון ולספק כלים לימודיים ורגשיים שיאפשרו להם הצלחה גם לאחר סיום התיכון.

מנהלים יקרים, בכוחכם להוביל את המורים שלכם ולקדם את הישגיהם של תלמידים בכיתות שח"ר בטווח הקצר והארוך. חשוב שהכלים הפסיכו פדגוגיים יהוו בסיס לעבודה של המורים לא רק בהישגי הבגרויות, אלא גם לקידום התלמידים לתפקיד משמעותי בשירות הצבאי או האזרחי, להמשך רכישת השכלה במוסדות השונים להשכלה גבוהה והשתלבות בעולם התעסוקה.

קידום ילדים ונוער בסיכון הוא צו השעה!

במהלך תהליך ההוראה בכיתת מב"ר הדגש הינו על חינוך לערכים ועל הפן חברתי תוך הקניית כישורי חיים מצמיח ומטפח את אזרחי המחר כבוגרים אחראיים בעלי רצון לתרום לחברה.

כלל העשייה הברוכה הזאת מותנה בכל אחד ואחד מאתנו: בכס המנווטים את התהליך, במורים הנבחרים, בצוות הפדגוגי בבית הספר וביישוב כולו. אנו במטה האגף ובמחוזות ערוכים ככל יכולתנו להיות קשובים לצרכי תלמידי מב"ר כמו גם צורכיהם.

התודה והברכה לכל אחד ואחת מכם, לכל הממונים, המנחים המחוזיים והמדריכים, העושים לילותיהם כימים ליישום מיטבי של התכנית בכל יישוב, מוסד חינוכי וכיתה.

בברכה,

אתי גליקליך

מנחה ארצית לתכנית מב"ר

ליאת צוריה-קליין

ממונה ארצית לכיתות ותכניות שח"ר

- א. בוגרי חטיבת הביניים הם תלמידים בעלי פוטנציאל לימודי העונה על דרישות של המסלולים בגרותיים בבית הספר, אך מסיבות שונות לא כולם מימשו את הפוטנציאל הזה, בעיקר עקב הרגלי למידה לקויים.
- ב. אוכלוסייה זו באה בעיקר משכבה סוציו-אקונומית נמוכה ומרקע חברתי מוחלש. לרובם יש שאיפות להתקדם: הן התלמידים והן הוריהם מעוניינים בהשגת תעודת בגרות.
- ג. תלמידים אלה משובצים במהלך לימודיהם בבית הספר היסודי ולאחר מכן בחטיבת הביניים, ברמות הקבצה נמוכות. שיבוץ זה מרחיב את הפער הלימודי בינם לבין התלמידים האחרים וחוסם בפניהם אפשרות ללימודים ברמה גבוהה.
- ד. תלמידים אלה מגיעים לחינוך העל יסודי עם חסכים גדולים ומשובצים בכיתות שאינן מובילות את התלמידים לבגרות מלאה.
- ה. דרכי העבודה ותנאי הלימוד המצויים, בדרך כלל, בחינוך העל יסודי הרגיל אינם מאפשרים לתלמידים אלה לממש את יכולתם האמיתית, ולכן אינם משובצים במסלולי בגרות. אי לכך, יש לעשות כל מאמץ כדי למצוא פתרונות הולמים לאוכלוסייה זו, תוך מתן אפשרות לכל תלמיד למצות את הפוטנציאל שלו. זוהי משימה יקרה וקשה להגשמה, אך ניתנת למימוש באמצעות דרכי הוראה ותנאי לימוד אחרים מאלה המצויים בדרך כלל בכיתות העיוניות בחינוך העל יסודי

“לכל תלמיד יש פוטנציאל ללמוד וכל תלמיד יכול”

האמונה ביכולת התלמיד

- התאמת המסגרת הנכונה לתלמיד תאפשר התמדה בכיתת המב"ר מכיתה י' עד יב', מסגרת לימודים יציבה שתוביל להצלחתו.
- אנו מאמינים שכל ילד בעל כישורים ויכולות, ולכן על ביה"ס לזהות את חוזקותיו ולהעצים אותן.
- מימוש הפוטנציאל תלוי במשך זמן הלימוד, בדרך הלימוד, בשיטת ההוראה ובגורמים נוספים, והוא משתנה מתלמיד אחד למשנהו.
- התאמת תכנית הלימודים, תגבור לקראת מבחני בגרות והפעלת תכניות תמך אחרות לכל תלמיד לפי יכולתו והתקדמותו. כל אלו יסייעו במימוש הפוטנציאל.
- בית הספר מאמין כי כל תלמידי כיתת מב"ר יכולים לגשת לבחינות הבגרות ולהגיע לזכאות לתעודת בגרות משמעותית

אנו מאמינים כי באפשרות הצוות לספק כלים לימודים, אישיים וחברתיים שיאפשרו להם הצלחה גם לאחר סיום התיכון.

- א. מניעת נשירה והגברת ההתמדה של תלמידי כיתות מב"ר בשכבות הגיל י-יב'.
- ב. צמצום פערים, הגדלת מספר התלמידים המגיעים לידי מיצוי אישי ולמידה משמעותית, תוך חיזוק הדימוי העצמי, שיפור המסוגלות ותחושת השייכות למסגרת הבית ספרית.
- ג. גידול שיעור הזכאים לתעודה משמעותית : טיוב תעודת בגרות, זכאות לתעודת בגרות.
- ד. טיוב תעודת הבגרות מ- 3 יח"ל ל- 4 ו- 5 יח"ל באנגלית ובמתמטיקה.
- ה. פיתוח תחושת השייכות ומעורבות חברתית של התלמיד בקהילה.
- ו. פיתוח כלים להעלאת מוטיבציה, דימוי עצמי, מסוגלות לימודית והתמודדות רגשית.
- ז. פיתוח דרכי הוראה ולמידה חלופיות לקידום אוכלוסיות מוחלשות.
- ח. חשיפה, סיוע ומתן כלים והזדמנות לתלמידים משכבות סוציו-אקונומיות מוחלשות להשתלב בשירות הצבאי, שירות לאומי ואזרחי, עולם התעסוקה והאקדמיה.

היערכות לפתיחת כיתות מב"ר

הנחיות כלליות לפתיחת כיתות מב"ר

מנהל ביה"ס יגיש לממונה שח"ר במחוז בקשה בכתב לפתיחת כיתות מב"ר (על גבי טפסים לפתיחת כיתות מב"ר **באתר המחלקה**). מנהל ביה"ס יפרט בבקשתו את הסיבות לפתיחת כיתות מב"ר בהתאם לרשימת התלמידים שאותרו עפ"י הקריטריונים. ממוני שח"ר במחוזות יעבירו את בקשות בתיה"ס בצירוף המלצותיהם אל מטה האגף בירושלים.

ועדת המטה לכיתות מב"ר בראשות מנהל האגף ונציגי אגף שח"ר, אגף לחינוך עי"ס, תקציבים ועוד, תבחן את המלצות הממונים, תשקול ותאשר פתיחת כיתות מב"ר בכפוף לעמידה בקריטריונים ולמכסת הכיתות הכוללת שאושרה על ידי ועדת ההקצבות.

א. תנאי סף לקבלת כיתות מב"ר

- א-1. לביה"ס יש הכרה בציונים השנתיים.
 - א-2. בביה"ס קיים מגוון של מקצועות לימוד.
 - א-3. תינתן עדיפות לבתי"ס אשר לפחות 50% מתלמידיו נמצאים בעשירון טיפוח 5-10.
 - בתי ספר מעשירונים נמוכים יותר, במיוחד בתי ספר אינטגרטיביים בערים הגדולות, יוכלו לפתוח שלפחות 70% מתלמידיהם עומדים בניקוד טיפוח 5 ומעלה.
 - *תלמידים שניקוד הטיפוח שלהם נמוך מ- 5, המועצה הפדגוגית תנמק בכתב את הסיבה לשיבוץ בכיתה, ובכל מקרה לא יהוו יותר מ-30% מתלמידי הכיתה.
 - א-4. ביה"ס מקיים תהליך פדגוגי המוביל להתמדת התלמידים בכיתה (י-יב'), התאמת דרכי ההוראה והגדלת אחוז התלמידים הזכאים לתעודת בגרות בכיתות המב"ר בשלוש השנים האחרונות.
- בבתי"ס בהם אחוז הנשירה של התלמידים יהיה מעל הממוצע ואחוז הזכאים לתעודת בגרות בכיתות המב"ר יהיה נמוך בהרבה מהממוצע – ייערך דיון בין המחוז למטה לגבי פתיחת הכיתה.**
- א-5. תנאי הכרחי להכללת בית ספר בתכנית המב"ר הוא התחייבות מנהל בית הספר לקבל עליו את

ב. תבחינים לאיתור תלמידים לכיתה מב"ר

רציונל: מניעת נשירה ומיצוי היכולות בהתאם לסוג הכיתה היא חלק בלתי נפרד ממדיניות משרד החינוך. בכל שנה אנו עורכים דיון מחודש על התבחינים לאיתור תלמידים לכיתות מב"ר, וזאת על מנת להתאים אותם למדיניות המשרד, יעדי האגף והצרכים העולים מהשטח.

יישום הקריטריונים בתכניות מב"ר ברמה אישית, כיתתית ומחוזית

ב-1. קריטריון ניקוד טיפוח לכיתות מב"ר

תינתן עדיפות לבתי ספר אשר לפחות 50% מתלמידיו נמצאים בעשירון 5-10. בתי ספר מעשירונים נמוכים יותר, במיוחד בתי ספר אינטגרטיביים בערים הגדולות, יוכלו לפתוח כיתות שבהן לפחות 70% מהתלמידים בכיתה עומדים בניקוד טיפוח 5-10. תלמידים שניקוד הטיפוח שלהם נמוך מ-5, המועצה הפדגוגית תנמק בכתב את הסיבה לשיבוצם בכיתה, ובכל מקרה לא יהוו יותר מ-30% מתלמידי הכיתה.

ב-2. התמדה

באיתור התלמידים לכיתת המב"ר יימדד הקריטריון של התמדה אישית ברצף מדורג. הדירוג הדומיננטי יהיה 2-4 (ניתן לשבץ תלמיד אחד בדירוג 5 באישור ועדה פדגוגית בין-מקצועית).

דרוג ההתמדה (מותאם לתקופת הקורונה - בבית הספר ובלמידה מרחוק) הוא כדלקמן:

דירוג 1- התלמיד משתתף בכל השיעורים.

דירוג 2- התלמיד משתתף בכ- 80% מהשיעורים.

דירוג 3- התלמיד משתתף ב- 50% מהשיעורים.

דירוג 4- התלמיד נעדר ממרבית השיעורים.

דירוג 5- התלמיד נעדר מכל השיעורים.

ב-3. תלמידאות

לאור מורכבות תקופת הקורונה ימדד קריטריון התלמידאות בכיתה ט' לשם איתור התלמידים.

ב-3.1 להלן דירוג התלמידאות: ההמלצה לתלמידי מב"ר הוא דירוג 2-3.

1. התלמיד אינו משתתף פעיל בכל השיעורים הסינכרוניים והא-סינכרוניים. אינו מגיש מטלות ואינו נבחן כלל. מנותק מתהליך הלמידה הכיתתי.

2. התלמיד אינו עקבי בתהליך הלמידה ובהגשת המטלות והמבחנים. נדרשת התערבות קבועה של הצוות החינוכי בגיוסו ללמידה ולביצוע המשימות הנדרשות.

התלמיד לוקח חלק פעיל במקצועות בהם הוא מצליח הסינכרוניים והא-סינכרוניים. לעומת זאת, בשיעורים בהם מתקשה אינו פעיל כלל.

3. התלמיד לוקח חלק פעיל במקצועות בהם הוא מצליח הסינכרוניים והא-סינכרוניים. לעומת זאת, בשיעורים בהם מתקשה אינו פעיל כלל.

4. התלמיד לוקח חלק פעיל בכל השיעורים הסינכרוניים והא-סינכרוניים. מבצע את כל המטלות ומגישן במועד. פועל לשינוי מצבו, מתעניין באפשרויות לשיפור הישגיו. מבקש עזרה, ניתן לרתום אותו לעשייה מוגברת עם תמיכה הולמת.

ב-3.2 ניצוץ- באיזו מידה הצוות החינוכי מזהה יכולת חשיבה, יכולת ניתוח, יצירתיות בהבעה (גם אם יכולת זו אינה

מופיעה בדרך קבע) בדירוג 1-4 : במידה רבה מאוד, במידה רבה, במידה מועטה, כלל לא. ההמלצה לתלמידי מב"ר היא דירוג 3-4.

ב-3.3 **למידה עצמאית** - באיזו מידה הצוות החינוכי מזהה לומד עצמאי בדירוג 1-4 : במידה רבה מאוד, במידה רבה, במידה מועטה, כלל לא. ההמלצה לתלמידי מב"ר היא דירוג 2.

ב-3.4 **עוגן** - האם לתלמיד יש לפחות מקצוע אחד בציון 70 ומעלה במקצועות רבי המלל (על פי תעודת מחצית כיתה ח'ט') בדירוג 1-4 : כן/לא. ההמלצה לתלמידי מב"ר היא תלמידים שהתשובה לגביהם היא כן.

ב-4. הישגים

(1) בית-הספר ישלב בכיתה תלמידים בעלי הנעה ויכולת לימודית בלתי ממומשת, אשר המועצה הפדגוגית מאמינה בכשירותם להגיע להצלחה מלאה בבחינות בגרות.

(2) **תלמידים שהממוצע המשוקלל שלהם בשלושת המקצועות : מתמטיקה, אנגלית, שפת אם (לשון עברית/ערבית), הוא בין 50-60 וסך כל השלילים בתעודה אינו עולה על ארבעה (מבוסס על תעודת מחצית א' כיתה ח' תש"ף אן כיתה ט' תשפ"א).** ראוי לבדוק את פרופיל התלמיד באמצעות התעודה המצורפת ולוודא, שאין ציונים גבוהים בין 80-90 בשאר המקצועות העיוניים (המועצה הפדגוגית רשאית להמליץ על תלמידים שאינם עומדים בקריטריונים הללו).

חישוב החלק היחסי של הציון : ציון תלמיד הלומד בקבוצת לימוד חזקה יחושב כ- 100% מהציון,

ציון בקבוצת לימוד בינונית יחושב כ- 75% מהציון, ציון בקבוצת לימוד נמוכה יחושב כ- 60% מהציון.

ממוצע הציונים הכיתתי המשוקלל יהיה 50-60.

מנהל בית הספר יצרף מכתב המבהיר את שקלול המקצועות עפ"י קבוצות הלמידה שבבית הספר. על בית הספר להגיש את תעודות מחצית ח'/מחצית ט' של התלמידים המועמדים למחוז, תיערך בדיקה של התעודות ע"י המטה (בהשוואה לנספח א 1).

א. מומלץ כי הצוות החינוכי יקדם תהליך חינוכי עם תלמידים שלהם ציון שלילי בחינוך גופני ו/או בשלי"ח ומיועדים להשתלב בכיתות מב"ר.

ב. מומלץ לא לשלב תלמידים עולים חדשים, על פי חוזר מנכ"ל, בכיתות מב"ר (לתלמידים אלה תכנית לימודים ותכנית היבחנות ייחודית).

ג. ניתן לשבץ לכיתת המב"ר תלמידי חינוך מיוחד, עד 10% בלבד מסך תלמידי הכיתה, באישור ועדה מחוזית בראשות מפקח שח"ר במחוז.

המועצה הפדגוגית תהא רשאית לחרוג מעמידה על קיומם של הקריטריונים האמורים, ובלבד שתנמק בכתב את הטעמים לכך ותקבל מראש, את אישור ממונה/ מפקח/ת שח"ר במחוז.

ג. בניית הכיתות בבית הספר בשילוב קב"ס ומנחה שח"ר

כיתות מב"ר נועדו לתת מענה לתלמידים במצבי סיכון : נשירה, פערים לימודיים גבוהים ובעיות רגשיות. בבניית כיתת המב"ר הקפידו לבחור את התלמידים במצבי סיכון הזקוקים למענה של מסגרת תומכת ואינם יכולים לקבל מענה בכיתות העיוניות.

על-מנת לנצל את משאב הכיתה, יש להתאים את תכנית הלמידה ומתן המענים המגוונים לתלמידים. כמו כן, יש לאתר מספר תלמידים מקסימאלי (25 תלמידים), בבניית הכיתה ובהפעלתה, מצב שיאפשר הקצאת שעות מרבית. השעות הכיתתיות מיועדות אך ורק לכיתת המב"ר, לשם תוספת שעות להוראה מותאמת, כגון : פיצול כיתות, הוראה של שני מורים בכיתה וכו'.

לשם בניית רשימת התלמידים (טופס נתוני תלמידים- 1א), תיערך ישיבה בין מקצועית בהשתתפות מנהל חטי"ב, יועצת שכבה, רכזת שכבה, קב"ס ומנחה שח"ר.

בישיבה זו יובאו לדיון משותף הנושאים הבאים:

- הרכב התלמידים שנבחרו לכיתות מב"ר על פי עמידתם בקריטריונים.
- רשימת תלמידים בשכבת ט' שנמצאת בטיפולו של הקב"ס- המועצה הפדגוגית תשקול את שילובם של תלמידים אלו בהתאם לקריטריונים. הקב"ס יחתום ליד שמות התלמידים.

ד. המלצת המחוז

לאחר הגשת הטפסים לממונה המחוזי לשח"ר במחוז, יתקיים במחוז דיון לגבי אישור הכיתות, דיון זה יתבסס על קריטריונים ארגונים מנהליים ופדגוגיים. המחוז יקיים ועדה שתתבסס על נתוני ביה"ס, אוכלוסיית היעד והעבודה השוטפת מול בית הספר. המחוז יתעדף את הכיתות המומלצות לשנת הלימודים הבאה.

ברצוננו לציין ולהדגיש כי אין לראות בקבלת חוזר זה ובטפסים הנלווים ובשליחתם לממונה/ מנחה שח"ר במחוז, אישור לפתיחת כיתות מב"ר בשנה"ל הבאה. מתן האישור לפתיחת כיתה י' מב"ר מותנה במספר הכיתות המאושרות ארצית ומחוזית, בכך שביה"ס עומד באבני הבוחן לבחירת התלמידים, תבחיני הסף, הישגי התלמידים בבחינות הבגרות בשנים קודמות ועמידה בטוהר הבחינות.

מנהל ביה"ס מתחייב לפעול על פי כל הנהלים המפורטים בחוזר זה, בהמלצת ממונה/מנחה שח"ר במחוז.

הרכב הכיתה וגודלה

- הכיתה תמנה** בין 21-25 תלמידים (כל החרגה תידון ע"י המחלקה לכיתות ותכניות שח"ר במטה).
- כל חריגה במספר התלמידים** (יותר מ- 25 תלמידים או פחות מ- 21 תלמידים- לשנה"ל תשפ"ב לכיתות י' בלבד) תובא לדיון בפני ועדת חריגים ע"ג הטפסים המתאימים.
- מצבת התלמידים** בכיתה היא קבועה ואינה ניתנת לשינוי. במקרים חריגים- ניווד תלמידים מכיתת מב"ר ואליה יעשה רק לאחר אישור ממונה/ מפקח/ת שח"ר במחוז ובשום אופן לא בדיעבד **(כל הוצאת תלמיד מכיתת מב"ר תחייב חתימת קב"ס)**.
- מספר המקבילה** של הכיתה (מס' הכיתה, לדוגמא י'-4) ילווה את הכיתה לאורך כל שלוש השנים ואין לשנותו (תנו דעתכם מראש לנושא זה).
- כיתת מב"ר יועדה לתלמידים בעלי יכולת קוגניטיבית תקינה, דרכי העבודה מותאמים לאוכלוסייה זו, אך אינם מותאמים לתלמידי החינוך המיוחד. כאמור, ניתן לשבץ לכיתת המב"ר תלמידי חינוך מיוחד, עד 10% בלבד מסך תלמידי הכיתה, באישור ועדה מחוזית בראשות מפקח שח"ר במחוז.

במערכות החינוך הטובות בעולם מבינים שהדרך היחידה לשפר תוצאות היא לשפר את ההוראה: **למידה מתרחשת בחיבור בין תלמידים למורים**, ועל כן שיפור הלמידה פירושו שיפור איכותו של החיבור הזה

*מתוך דוח מקינזי 2008

סגל ההוראה

א. **רכז כיתות שח"ר**: יש למנות רכז שח"ר שיהיה אמון על ניהול צוות המחנכים ושותף בבניית תכנית העבודה לכיתות שח"ר בראיה תלת שנתית. אחראי על ההפעלה השוטפת של התכנית והלימתה לתכנית העבודה שהוגשה לממונה/ מפקח/ת שח"ר במחוז. באחריותו לרכז את כל נתוני התלמידים ברצף תלת שנתית (תפקוד לימודי, הישגי בחינות בגרות ומצב אישי), יעקוב אחר הישגי התלמידים במהלך שנה"ל, ידאג לשיבות קבועות של צוות מורי שח"ר ויהיה אחראי לשליחת כל הדיווחים הנדרשים למפקח/ת שח"ר במחוז. אנו ממליצים למנהל בית הספר לתגמל את הרכז על פי תקצוב רכז בהתאם לרפורמה.

ב. **מחנך כיתת מב"ר**: המחנך הוא דמות המפתח המשמעותית בכיתת מב"ר, הוא המבוגר המשמעותי עבור התלמידים, והקשר האישי שהוא ייצור עם תלמידי הכיתה יהווה גורם מכריע באפקטיביות של התכנית. לכן יש להפעיל שיקול דעת בבחירת המחנך המתאים. מחנך מב"ר אפקטיבי הוא בעל אמון ביכולתו של כל תלמיד להגיע להישגים גבוהים ללא קשר לנקודת המוצא שלו. הוא מתווך בין הצוות המקצועי וההנהלה לבין צרכי התלמידים שלו שלא תמיד ידעו להביע את צרכיהם באופן יעיל. הוא מנהיג המצליח להוביל אחריו תלמידים ובעל מיומנויות פדגוגיות מתקדמות שיאפשרו לתלמידיו חוויות הצלחה ולצאת ממסלול הכישלון אל מסלול המסוגלות העצמית. מחנך אפקטיבי של כיתת מב"ר רואה את טווח השפעתו לא רק במסגרת 12 שנות לימוד, אלא מבין שלפעולותיו בשנים אלה יש השלכה על תפיסת העתיד של תלמידיו ועל האופן שבו יראה המשך חייהם. מתוך תחושת שליחות זו פועל המחנך במגוון רחב של היבטים כדי לקדם את תלמידיו. מומלץ לבחור מורה בעל ניסיון בהוראה אשר עבר הכשרת מחנכים בהשתלמות המחוזית. המחנך צריך להיות בעל רגישות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים ויכולת הכלה של התלמידים, יכולת ארגון והובלת צוות המורים המקצועיים בכיתתו. חשוב ביותר שהמחנך ילמד את כל תלמידי הכיתה תחום דעת בהיקף של 5 שעות שבועיות לפחות, בנוסף לשתיים עד שלוש שעות שבועיות לשעורי חינוך בכיתה. המחנך יקיים שיחות אישיות בעקביות ויערוך ביקורי בית לפחות אחת לשנה. מומלץ לנצל את השעות הפרטניות של המחנך לטובת כיתת האם.

המורים הטובים ביותר לתלמידים המתקשים ביותר!

- ג. **מורים מקצועיים**: על מורי כיתת המב"ר להיות בעלי אמונה ביכולת התלמידים להצליח, מוכנות להשקיע מעבר למקובל ובעלי ניסיון מוכח בהגשת תלמידים לבחינות בגרות.
- * מומלץ שמורה שזו שנתו הראשונה בעבודתו החינוכית לא ילמד בכיתת מב"ר
 - * מומלץ שהמורה ילמד את תלמידי הכיתה לאורך כל תקופת הלימוד עד למועד הבחינה כדי למנוע תחלופת מורים (בהנחה שהמורה אכן מתאים ללמד את תלמידי הכיתה והצליח ליצור עמם קשר טוב).

"איכותה של מערכת חינוך אינה יכולה לעלות על איכות מוריה"

*מתוך דוח מקינזי 2008

פיתוח מקצועי והדרכה

א. על מנת להבטיח הצלחת התלמידים יש להתאים את שיטות ההוראה, להקנות להם כלי התמודדות ולמידה יעילים ולאפשר לימוד בקצב המתאים שיוביל להצלחה. הכרחי שתקוים השתלמות בית ספרית קבועה ובנוסף ישיבות צוות מורי מב"ר קבועות- לשם קידום שיטת ההוראה, טיפול בפרט וחיזוקו בעת משבר. סדירות ישיבה כזו במערכת מיטיבה עם צוות המורים והתלמידים.

ב. על מנהל בית הספר והמורים השותפים לתכנית להשתתף בכל ההשתלמויות היוזמות על ידי אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון הקשורות לתכנית המב"ר, ולשתף פעולה עם מערך ההדרכה של האגף.

ג. על מנהל ביה"ס לידע את מחנך הכיתה וצוות המורים בדבר דרכי העבודה, חשיבות ביקורי הבית וישיבות המורים המיוחדות לכיתות המב"ר ולקבל מחויבותם לדרכים אלו.

תכנית היבחנות תלת שנתית

התכנית תקבע את המקצועות שהתלמיד יוגש בהם לבחינת הבגרות (מינימום 21 יח"ל). חשוב ביותר כי המקצוע המוגבר ותכנית ההיבחנות ייבנו בכפוף לנהלים של אגף הבחינות ובתאום עם הרפרנט של אגף הבחינות במחוז ועם נציגי המפמ"רים.

אין מניעה מבחינת מדיניות אגף שח"ר, שתלמידי מב"ר ישולבו בקבוצת לימוד של מקצוע מוגבר, על פי בחירתם, עם תלמידים מכיתות אחרות, בתנאי שמספר התלמידים בקבוצה לא יעלה על 25 וינתן חיזוק לימודי לתלמידי המב"ר המתקשים, בהתאמה למערכת השעות ובלי לפגוע בכיתת האם (טופס לתכנון תכנית תלת שנתית). יש לשים דגש על הנהלים הבאים:

1. מועדי היבחנות חיצוניים- לכיתה קיימים ארבעה מועדי היבחנות חיצוניים, חשוב לפזר את מקצועות רבי המלל על פני כל המועדים על מנת לאפשר הצלחה לתלמידי הכיתה. יש להקפיד ולקיים אירועי בחינה חיצוניים בכל אחד ממועדי ההיבחנות.
2. בתי ספר שינצלו את כלל מועדי ההיבחנות יקבלו תיעודף בניקוד המחוז.
3. אירועי הערכה חלופית- חשוב לגוון ולהתאים את אירועי הערכה החלופית לתלמידי הכיתה.
4. בתכנית התלת-שנתית יש להוסיף את כלל המקצועות הנלמדים מעבר למקצועות החובה, כגון: השכלה כללית, מבוא למדעים.
5. יש לציין בתכניות לשעות חינוך כיצד נערך ביה"ס ליישום המחויבות האישית של תלמידי כיתות המב"ר.

תכנית לניצול שעות

בתכנון ובהגשת התכנית למפקח/ת שח"ר, יש להקפיד על ניצול מלוא השעות אשר הוקצו למטרה זו (2.59 ש"ש לתלמיד, נכון לתשפ"א), **כולל פיצול הכיתה במקצועות השונים**.

שעות הוראה בפועל, שעות פיצול, תגבור ומנהלה (על פי הנהלים המאושרים במשרד החינוך) יינתנו לתלמידי כיתות המב"ר בלבד ואין לנייד שעות משכבת גיל אחת לשכבת גיל אחרת בכיתות מב"ר.

א. לימודי חובה: תלמידי כיתות המב"ר ילמדו את כל מקצועות החובה הנדרשים במסגרת בחינות הבגרות. חשוב לציין כי

בעת פיצול הכיתה יש להכפיל את מספר השעות. להלן מספר דוגמאות למדיניות חלוקת שעות הלימוד, בתיאום מטה האגף עם המפמ"ר השונים:

היסטוריה: 11 ש"ש דו שנתיות – מתוכן 3 ש"ש ליחידה הפנימית ו- 8 ש"ש לבחינה החיצונית.

אזרחות: 10 ש"ש דו שנתיות – מתוכן 4 ש"ש ליחידה הפנימית ו- 6 ש"ש ליחידה החיצונית.

לשון והבעה עברית: 9 ש"ש דו שנתיות – מתוכן 4 ש"ש ליחידה הפנימית ו- 5 ש"ש ליחידה החיצונית. המלצה להבחנות במועד קיץ.

אנגלית: החלוקה היא לפי יח"ל במתכונת תלת שנתית: 3 יח"ל – 5 ש"ש. 4 יח"ל – י" – 4 ; יא" – 6 ; יב" – 5 ש"ש . 5 יח"ל – 5 ש"ש

מתמטיקה: החלוקה היא לפי יח"ל במתכונת תלת שנתית. ההצעה מתייחסת לשעות הניתנות כאשר מפצלים את הכיתה לשתי קבוצות: 3 יח"ל – י" – 5 ; יא" – 6 ; יב" – 6 ש"ש. 4 יח"ל – י" – 7 ; יא" – 7 ; יב" – 7 ש"ש.

ב. **טיוב תעודת בגרות:** על מנת לאפשר לתלמידי כיתות המב"ר אופק אקדמאי, קיימת חשיבות מרובה לנתב את התלמידים ל- 4/5 יחידות לימוד באנגלית ובמתמטיקה.

בתי-הספר מתבקשים לעודד ולאפשר לתלמידי כיתות המב"ר המעוניינים, ללמוד מתמטיקה ואנגלית ברמת 4-5 יח"ל ביחד עם שאר תלמידי השכבה.

ג. **אמנות בינתחומית** – בשנה"ל תשפ"א החל פיילוט ללמידת אמנות בינתחומית בכיתות י" מב"ר (3 ש"ש) כמקצוע השכלה כללית. אנו מאמינים כי חשיפה לתחומי אמנות שונים עבור תלמידים הנמצאים בסיכון יכולה להוות נדבך נוסף בצמצום פערים תרבותיים, חברתיים והתנהגותיים. ההתנסות בתחומי האמנות השונים יכולה לאפשר לתלמידים אלו להתחבר לעצמם דרך המדיומים השונים שהאמנות מציעה וע"י כך יש בכוחה לחולל שינוי חברתי אמיתי רב עוצמה ובעל השפעה ארוכת טווח. זאת ועוד באמצעות האומנות התלמידים יוכלו לממש עיקרון מרכזי נוסף מתוך הפדגוגיה הטיפולית הקשור להרחבה תרבותית ולנקודת מפנה.

על כל שינוי בתכנית התלת שנתית או בתכנית לניצול השעות יש להודיע לממונה/ מפקח/ת שח"ר במחוז (טופס תכנית לניצול שעות מב"ר).

מערכת שעות להצלחה בכיתות מב"ר

מערכת שעות אפקטיבית בכיתות מב"ר תכלול 2-3 שעות חינוך פרונטליות בכיתה, 4 שעות ייעוץ וניהול, כולל ישיבה שבועית עם אנשי הצוות, צביעת שעות במערכת לישיבת מחנך עם צוותים מקצועיים. על פי רפורמת עוז לתמורה, חובת המינימום היא לשבץ 2 ש"ש שעות חינוך + 3 ש"ש תפקיד + 2 מהשעות הפרטניות לטובת שיחות אישיות. יש לנצל באופן מלא את השעות בכיתה.

שילוב התלמיד בקהילה

אוכלוסיית היעד של כיתות מב"ר היא בעלת חסכים שונים, ולכן נדרשת, אפוא, התייחסות מיוחדת ליצירת חיבורים של התלמידים בקהילה, בהיבטים לימודיים, חברתיים ורגשיים. לפיכך, על הנהלת בית הספר, הרשות המקומית ו/או הבעלות של בית הספר לדאוג לממשקים עם התכניות הקהילתיות, כחלק תומך ומשלים לתכנית הלימודים. לידיעתכם, בישובים בהם מופעלות תכניות הרווחה החינוכית, שיקום שכונות, או התכנית הלאומית 360, יש אפשרות שקיימים מרכזי למידה שכונתיים הנותנים מענה לימודי בשעות אחה"צ לתלמידים הזקוקים לתגבורים או עזרה לקראת בחינות, הכנת שיעורי בית וכו'.

כמו כן ברוב הישובים בהם פועלת התכנית הלאומית הוקמו מרכזי נוער הנותנים מענה בהיבט לימודי חברתי וטיפול. ניתן לפנות או למנהלי הרווחה החינוכית בישובים או למנהלי התכנית הלאומית ברשות.

משוב, הערכה ובקרה

- א. תפקיד רכז שח"ר יכלול גם מעקב אחר התפתחות התכנית והערכתה.
- ב. בית הספר מתחייב לשתף פעולה עם כל גורם של אגף שח"ר שימונה לטיפול בנושא זה.
- ג. במהלך שנת הלימודים בתי הספר יגישו מיפוי שח"ר הוליסטי-דינמי לכל כיתות המב"ר בביה"ס, במועדים שיקבעו על ידי מטה האגף.
- ד. הנהלת ביה"ס תשלח את תוצאות התלמידים הזכאים לתעודת בגרות ואת תוצאות הישגי בחינות הבגרות על פי מקצועות הלימוד מיד עם קבלתם בביה"ס (מצ"ב טופס דוח הישגים).
- ה. יש לקיים ישיבות פדגוגיות הנוגעות להספק החומר מול הישגי התלמידים בכיתה, ביחס לתכנית העבודה שנבנית בתחילת השנה, ובמידת הצורך להוסיף שעות תגבור פרטניות / כיתתיות לקראת מועדי הבחינות.
- ו. לאחר איתור התלמידים, חשוב לקיים שיחה אישית עם כל תלמיד. כמו כן, יש לשתף את ההורים בכל שלבי התהליך (כולל מפגש מקדים).

מעורבות הורים

יש לקיים ערבי שילוב מעגלים (הורים, צוות חינוכי והנהלה ותלמידים) לאורך שנת הלימודים. מומלץ לקיימם במועדים הבאים: עם פתיחת שנת הלימודים, לפני תקופת בגרויות, לפני מבצעים לימודיים ולפי הצורך, לשם גיוס כל המעגלים הסובבים את הילד להצלחת התהליך.

חשוב ביותר לתת את הדעת כיצד ממשיכים את הקשר עם ההורים לכל אורך שנה"ל ומגבירים את מעורבותם.

אי-עמידה בנהלי כיתות מב"ר

האגף רואה חשיבות רבה בעמידה בנהלי הכיתות המשקפים את תפיסת העולם של המחלקה להצלחה עם תלמידים בקצה הרצף. במקרים בהם ביה"ס אינו פועל על-פי הנהלים הרשומים מטה, יוזמן מנהל בית הספר לשיחת הבהרה לפיה תבחן המשכיות הפעלת הכיתה, ברמת מחוז ומטה ועד לכדי סגירת הכיתה.

- א. התלמידים המשובצים אינם עומדים בקריטריונים לפרופיל הכיתה.
- ב. שינוי במספרי תלמידים - ניתן לשנות עד - 5 תלמידים מרשימת התלמידים שהועברה בוועדה הארצית בתוספת מכתב מנהל המסביר את השינוי ופירוט של השיבוץ העדכני של התלמידים שהוצאו מהכיתה. הטפסים המעודכנים ישלחו

במועד שיקבע ע"י המטה.

בכיתה בה יוצאו מעל חמישה תלמידים תיערך ועדה מחודשת לאישור הכיתה ברמת מחוז-מטה.

ג. אי ניצול מרבי של השעות שהוקצו לכיתה (כולל פיצולים).

הערה חשובה: מספר השעות בכיתה תלוי במספר התלמידים, כך שיש חשיבות לשינוי מקסימלי של תלמידי הכיתה כדי לקבל תקציב מרבי. השעות ניתנות לאותה כיתה לשנת הלימודים הספציפית! חובה לנצל את מלוא השעות באותה הכיתה ואין להעביר שעות אלה מכיתה אחת לאחרת או משכבת גיל אחת.

הנחיות להגשת הבקשה

לנוחיותכם באתר אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון תחת לשונית המחלקה לכיתות ותכניות שח"ר – תכנית מב"ר ניתן למצוא קובץ אקסל המרכז את כלל הטפסים.

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/YeledNoarBesikun/machlakot/shachar/mabar.htm>

א. מצ"ב טפסים שיש להחזיר מלאים למנחי שח"ר עפ"י הנחיית המחוז .

(בכל שנה המועד יפורסם ע"י המטה והמחוז) :

1. טופס בקשה לפתיחת כיתה י' מב"ר+ הסכם התחייבות להפעלת כיתות מב"ר.
2. טופס נתוני תלמידים לכיתות י' (נספח א1)
3. טבלת נתוני התבחינים לתלמידאות- מועמדים לכיתות מב"ר.
4. תעודות מחצית א' / שליש לכיתה ח' תש"ף אן כיתה ט' תשפ"א של המועמדים.
5. טופס תכנון תלת שנתי לפריסת הבחינות לכיתה י' החדשה.
6. טופס תכנון לניצול שעות מב"ר לכל שלוש הכיתות (י'- י"ב).
7. טופס הישגי בחינות הברורות למסיימי כיתה י"א – מב"ר בשנת תשפ"א - ישלח למחוזות באוקטובר 2021.
8. טופס הישגי בחינות הברורות בכיתה י"ב -מב"ר שסיימה לימודיה בשנה"ל תשפ"א- ישלח למחוזות באוקטובר 2021.
9. תכנית שנתית לשיעורי חינוך.

ב. טפסים שהנד מתבקש להעביר לאחר אישור הכיתות, למפקח שח"ר במחוז בכל שנה מחדש במועד שיקבע ע"י

המטה באותה שנה:

1. רשימות התלמידים המעודכנות לכל כיתות מב"ר כפי שדווחו על-ידי בית ספרך למשרד החינוך (מצבת תלמידים).
2. מערכת לימודים שבועית לכל אחת מכיתות המב"ר.

ג. טפסים שוטפים שהנד מתבקש להגיש בעת שינוי במצבת התלמידים בכיתה למפקח שח"ר במחוז:

"טפסים נמצאים באתר תחת הכותרת "טפסים שוטפים"

1. טופס בקשה לוועדת חריגים.
2. טופס צירוף תלמיד לכיתת מב"ר.
3. טופס העברת תלמיד מכיתת מב"ר.
4. טופס עזיבת תלמיד מכיתת מב"ר.